

TEMA CENTRAL

El projecte “Vescomtat de Cabrera” reviu un llegat patrimonial únic

Joaquim Mateu Gasquet
Tècnic del Patronat del Castell de Montsoriu
i del projecte Vescomtat de Cabrera

Àngel Vázquez Viu
Tècnic de Patrimoni del Consell Comarcal de la Selva

El projecte “Producte turístic-cultural Vescomtat de Cabrera”, promogut pel Consell Comarcal de la Selva, ha estat cofinançat pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional de la Unió Europea en el marc del Programa Operatiu FEDER de Catalunya 2014-2020.

Ha comptat amb la participació dels següents ajuntaments: Anglès, Arbúcies, Blanes, Breda, Caldes de Malavella, Hostalric, Lloret de Mar,

Maçanet de la Selva, Riells i Viabrea, Sant Feliu de Buixalleu, Sils, Susqueda i Vidreres.

L'any 2022 gairebé 20.000 persones van visitar Montsoriu. Foto: MEMGA.

El projecte

Al llarg d'aquests anys, el FEDER "Producte turístic-cultural Vescomtat de Cabrera" ha estructurat una proposta al voltant del llegat patrimonial i del relat històric d'aquest territori. Té l'objectiu de reivindicar tot aquest patrimoni material i immaterial i desenvolupar una proposta conjunta potent per atraure nous públics als municipis participants, a través de la promoció de l'activitat cultural i econòmica entorn dels recursos vinculats al Vescomtat. Tota la informació del projecte està recollida a la web www.larutadelscabrera.cat

El vescomtat de Cabrera fou una de les senyories feudals més importants de la Catalunya medieval, amb un extens i poderós domini que es va estendre a partir de la comarca de la Selva, cap a zones del Vallès, Maresme, Osona i la Garrotxa, deixant una empremta que encara avui és ben reconeixible. Són més de 500 anys de presència dels Cabrera en aquestes terres, que han deixat un llegat permanent.

El patrimoni

El vescomtat de Cabrera compta amb un destacat patrimoni arquitectònic de primer nivell (castells, ermites, muralles, monestirs, viles fortificades, etc.) que es complementa amb un interessant patrimoni immaterial (llegendes, festes, tècniques tradicionals, etc.). Tot plegat s'integra en un variat patrimoni natural que va des dels cims més alts del Montseny, fins als penya-segats que s'aboquen sobre la Mediterrània a la Costa Brava.

Per facilitar la seva interpretació, trobareu dos centres que articulen el projecte i la seva difusió, el Centre d'interpretació del Vescomtat de Cabrera al castell de Montsoriu i l'Espai Cabrera al Museu Etnològic del Montseny, La Gabella a Arbúcies.

La visita a aquests indrets, pobles i elements patrimonials permeten reviure com era la vida a l'edat mitjana, tot seguint les passes d'una de les nissagues vescomtals més importants de Catalunya.

Rutes temàtiques

Els 38 elements patrimonials singularitzats s'estructuren entorn de 5 rutes d'autodescoberta que permeten descobrir com s'estructurava aquest territori a l'edat mitjana.

Les rutes es poden fer de dues maneres: des del punt de vista temàtic, seguint els cinc eixos proposats, o des de l'òptica territorial, aprofitant els elements patrimonials més propers a la zona on us trobeu, i on també trobareu els cinc relats enllaçats.

Totes estan ben senyalitzades amb cartells, i compten amb un punt de sortida, un centre d'interpretació per a visitar, tòtems explicatius de cada element patrimonial i recreacions audiovisuals, situades en un dels elements patrimonials de la ruta, que us ajudaran a completar la història. A més a més, a cadascuna de les rutes coneixereu a dos personatges històrics que us acompanyaran en la seva descoberta.

Ruta militar

Els vescomtes de Cabrera asseguraven la defensa i el control del seu territori a través d'una xarxa de castells i cases fortes que eren les seus del poder polític i militar de la noblesa medieval. Aquest sistema defensiu es complementava amb la presència de diverses viles emmurallades i torres de guaita.

Al llarg d'aquesta ruta ens acompanyarà el vescomte Bernat II de Cabrera, que al segle XIV va arribar a ser el principal conseller i almirall del rei Pere el Cerimoniós, i va transformar el castell de Montsoriu, nucli original dels dominis del vescomtat al voltant de l'any 1000, convertint-lo en un gran castell-palau gòtic inexpugnable, amb tres recintes concèntrics: recinte Jussà, Pati d'Armes i recinte Sobirà.

El Castell de Montsoriu (Arbúcies - Sant Feliu de Buixalleu) és el punt de sortida de la ruta i explica l'eix temàtic i els elements que la configuren. Al mateix castell visitarem el centre d'interpretació i seguirem pels 15 elements patrimonials que configuren l'itinerari.

Al llarg de la ruta trobem cinc recreacions audiovisuals: al Castell d'Anglès, al Castell de Montsoriu a Arbúcies i Sant Feliu de Buixalleu, al Castell de Sant Joan de Lloret de Mar, a la Torre d'en Pega de Riells Viabrea i al Castell de Sant Iscle de Vidreres.

Ruta religiosa

En l'àmbit de la fe, el vescomtat estava format per nombroses parròquies, amb les seves esglésies i ermites. Així mateix, s'hi van establir diversos monestirs de diferents ordes. El més important va ser el monestir benedictí de Sant Salvador de Breda, fundat pels vescomtes Ermessenda de Montsoriu i Guerau de Cabrera l'any 1038.

El campanar és un exemple notable de l'arquitectura romànica i la nau del temple es començà a reformar amb estil gòtic a principis del segle XIV. Aquestes obres de reforma foren acabades a inicis del segle XVI per l'abat Miquel Samsó, que també impulsà la construcció del palau abacial gòtic.

Aquesta ruta temàtica té el Monestir de Sant Salvador de Breda com a punt de sortida, que explica l'eix temàtic i els 15 elements que la configuren. També hi ha dues recreacions audiovisuals al Monestir de Sant Salvador de Breda i a l'Església de Sant Llorenç de Maçanet de la Selva.

Ruta administrativa

El territori del vescomtat tenia formes de govern pròpies, centralitzades a la vila emmurallada d'Hostalric. El context geoestratègic de la vila d'Hostalric afavorí de manera molt important el seu impuls com a capital vescomtal. La vila començà a singularitzar-se a partir del segle XIII i, durant la centúria següent, consolidà i augmentà aquesta posició. La vila centralitzà bona part de l'alta administració i fou la seu del principal tribunal judicial del territori familiar Cabrera. Serà clau la figura dels agents de poder al servei dels vescomtes, que feien efectiva la governabilitat del territori.

Per exemple, destacà el notari d'Hostalric Pere de Sant Antoni, que fou notari públic, jutge ordinari i procurador general de tot el vescomtat al segle XIV.

2

1. Ermita de Sant Pere Sestronques (Anglès). Foto: Consell Comarcal de La Selva.
2. El castell de Sant Iscle (Vidreres). Foto: Consell Comarcal de La Selva.
3. Monestir de Sant Salvador de Breda. Foto: Consell Comarcal de La Selva.

3

Gairebé sis segles de presència dels Cabrera en aquestes terres han deixat un llegat extraordinari en l'àmbit del patrimoni arqueològic que avui podem admirar al Museu Etnològic del Montseny.

La ruta té la vila d'Hostalric com a punt de sortida i explica l'eix temàtic i els quatre elements patrimonials que la configuren.

Els visitants també poden comptar amb dues recreacions audiovisuals a la vila emmurallada d'Hostalric i als Termes de l'Estany de Sils.

Ruta comercial

El comerç del vescomtat era dinàmic i estava ben representat pels mercats. S'articulava a partir de vies de comunicació que enllaçaven els diferents pobles, i disposava de bona connexió amb les rutes marítimes, solcades per destacats navegants, com Jaume Ferrer de Blanes, que formà part de nombroses expedicions comercials per tota la Mediterrània i participà, com a cosmògraf, en el repartiment del món en el Tractat de Tordesillas, l'any 1494.

El punt de sortida d'aquesta ruta és al Palau Vescomtal de Blanes, on s'explica l'eix temàtic i els elements patrimonials que la configuren.

També compta amb una recreació audiovisual al Palau Vescomtal i a la Font Gòtica de Blanes.

Ruta Descobreix el Vescomtat

Gairebé sis segles de presència dels Cabrera en aquestes terres han deixat un llegat extraordinari en l'àmbit del patrimoni arqueològic que avui podem admirar al Museu Etnològic del Montseny, La Gabella (Arbúcies). A les seves sales s'hi exposen gairebé 200 objectes que permeten redescobrir la vida quotidiana dels segles XIV-XVI, procedents sobretot del castell de Montsoriu: vaixel·la de taula, objectes de cuina, armes, peces de joc, etc.

A més de Montsoriu, en els darrers temps, s'estan portant a terme nombrosos treballs de recerca arqueològica i recuperació d'elements patrimonials, com és el cas del castell de Malavella (Caldes de Malavella), Sant Iscle (Vidreres), Torcafelló (Maçanet de la Selva), Domus de Busquets (Riells i Viabrea), Torre de la Mora (Sant Feliu de Buixalleu) castell i muralles d'Hostalric, Monestir de Sant Salvador de Breda, etc.

Un cop finalitzat el FEDER, aquest projecte continua de la mà del Consell Comarcal de La Selva, dels municipis impulsors de la iniciativa i d'altres que s'hi estan incorporant, ampliant nous territoris i integrant nous elements patrimonials.

Restes del Palau Vescomtal dels Cabrera a Blanes. Foto: Consell Comarcal de La Selva.

Sala del Museu Etnològic del Montseny dedicada al castell de Montsoriu.
Foto: Consell Comarcal de La Selva.

Remodelació i ampliació del museu etnològic del Montseny. Creació de l'espai Cabrera

Jordi Tura Masnou
Joaquim Mateu Gasquet
Museu Etnològic del Montseny, La Gabella

Accés a l'Espai Cabrera. Foto: MEMGA.

L'existència de l'edifici de La Gabella, que acull el Museu Etnològic del Montseny (MEMGA), està documentada ja a la primera meitat del segle XVII.

Tot i que aquest edifici fou adquirit per l'Ajuntament d'Arbúcies els anys 1970, no serà fins entorn l'any 1980, concretament entre els anys 1985 i 1987, quan a partir del projecte arquitectònic redactat per Benet Cervera, es convertí en museu, prefigurant des d'una perspectiva conceptual i museogràfica el centre que coneixem avui en dia.

Des d'aquests inicis i al llarg de més de 35 anys, el museu ha estat objecte de diferents ampliacions i actualitzacions, que l'han convertit en un dels referents en l'àmbit de la recerca, la documentació, la conservació i la divulgació patrimonial del sud de les comarques gironines.

Remodelació i ampliació del Museu Etnològic del Montseny

A partir de la necessitat d'adaptar el museu a les demandes i perspectives de la societat del segle XXI,

l'Ajuntament d'Arbúcies, institució propietària del centre, va prendre la decisió d'abordar un important programa d'ampliació del museu i millores en l'àmbit museogràfic.

Aquest programa preveia dues grans intervencions que foren seleccionades per ser finançades dintre dels ajuts FEDER 2014/2020.

La primera intervenció es va presentar a la convocatòria FEDER a través de la Diputació de Girona. El projecte, redactat per l'arquitecte David Calvo, va tenir per objecte la millora de l'edifici històric de la Gabella i, especialment, de la muse-

ografia i instal·lacions de la planta segona que trobem dedicada al món industrial. Aquesta actuació es va inaugurar el 6 de novembre de 2021.

Creació de l'Espai Cabrera

Pel que fa a la segona intervenció, va concórrer a la convocatòria FEDER a través del Consell Comarcal de La Selva. El seu objecte ha estat la construcció d'un nou edifici annex a l'actual museu.

Sala de projeccions. Foto: MEMGA.

Reconstrucció 3D de la sala noble de Montsoriu al segle XIV.
Autor: MEMGA-DIGIVISION-3DSTOA

Els criteris bàsics de la intervenció han estat: la creació d'una nova entrada al museu, molt més visible des de l'exterior, el desenvolupament de nous espais destinats a la recerca, gestió i arxiu a la primera planta de l'edifici, i la creació a la planta baixa, d'un àmplia sala d'actes i projecció audiovisual centrada en l'àmbit del vescomtat de Cabrera.

La redacció d'aquest projecte i la direcció d'obres han anat a càrrec de l'arquitecte David Calvo, a partir del programa museològic redactat pels tècnics del MEMGA.

Museografia i produccions audiovisuals

Els Cabrera, el poder d'una gran nissaga. Explica els orígens dels vescomtes de Girona-Cabrera i com al voltant del terme del castell de Montsoriu, el nucli inicial del seu patrimoni, van arribar a convertir-se en una de les nissagues més importants de la Catalunya medieval.

Per explicar això ha sigut necessari emprendre un important projecte de creació de tres grans models virtuals del castell de Montsoriu, que permeten observar la seva evolució al llarg del temps.

La creació d'aquests models virtuals s'ha realitzat utilitzant les últimes tecnologies perquè aquests models puguin servir per a projectes futurs, com a punts de realitat virtual i realitat augmentada, desenvolupament d'experiències VR al Museu o en el mateix castell i la presència del castell de Montsoriu en el metavers.

L'audiovisual resultant a càrrec de l'Empresa DIGIVISION se centra en tres àmbits: l'evolució arquitectònica del castell, l'àmbit territorial del vescomtat de Cabrera i la seva evolució al llarg de l'edat mitjana i la història de la família vescomtat, desenvolupats amb una alta qualitat cinematogràfica, tant pel que fa a la producció, les reconstruccions històriques amb actors reals, com en els models virtuals i les imatges digitals.

Els vescomtes de Girona-Cabrera van arribar a convertir-se en una de les nissagues més importants de la Catalunya medieval.

El finançament del conjunt d'aquests dos projectes ha estat possible mercès a les aportacions de Fons FEDER, la Diputació de Girona, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, el Consell Comarcal de la Selva i l'Ajuntament d'Arbúcies.

